

Obr. 1. Jan Kyjovský. Archiv rodiny Henneman.

Jan František KYJOVSKÝ

(14. květen 1886 Heršpice u Slavkova - 3. říjen 1963 New York, USA)

Jan Kyjovský patří svými barvitými osudy mezi nejzajímavější pracovníky československé zahraniční služby prakticky od jejího počátku až do roku 1950. Za svůj život toho stihl hodně. Dezertoval z rakouské armády, usadil se ve Švýcarsku, kde pracoval jako funkcionář krajanských spolků. Velmi brzy se stal důležitou spojkou Maffie v zahraničí. Měl blízké kontakty jak s Masarykem, tak s Benešem, Osuským a dalšími představiteli zahraničního odboje. Hned po válce se čile zapojil do budování nového československého státu. Jako zpravodajský důstojník působil na Slovensku, později přešel do československé diplomacie. Vzhledem k neúplnému vzdělání pracoval především v administrativních funkcích na několika úřadech, ale postupně se vypracovával i na vyšší pozice. Jeho kariéru však poznamenaly velké problémy v osobním životě. I to překonal, nakonec založil spokojenou rodinu a pracoval jako konzul v New Yorku. Ostře se stavěl proti jakýmkoliv ústupkům v době mnichovské krize a konce druhé republiky. Za druhé světové války dále sloužil československé myšlence a diplomacii. Svou práci pro republiku skončil v roce 1950 tak, že uzavřel svá poslední akta a povinnosti a vyšel z ambasády do svobodného světa. Získal s rodinou azyl ve Spojených státech, kde v roce 1963 zemřel.

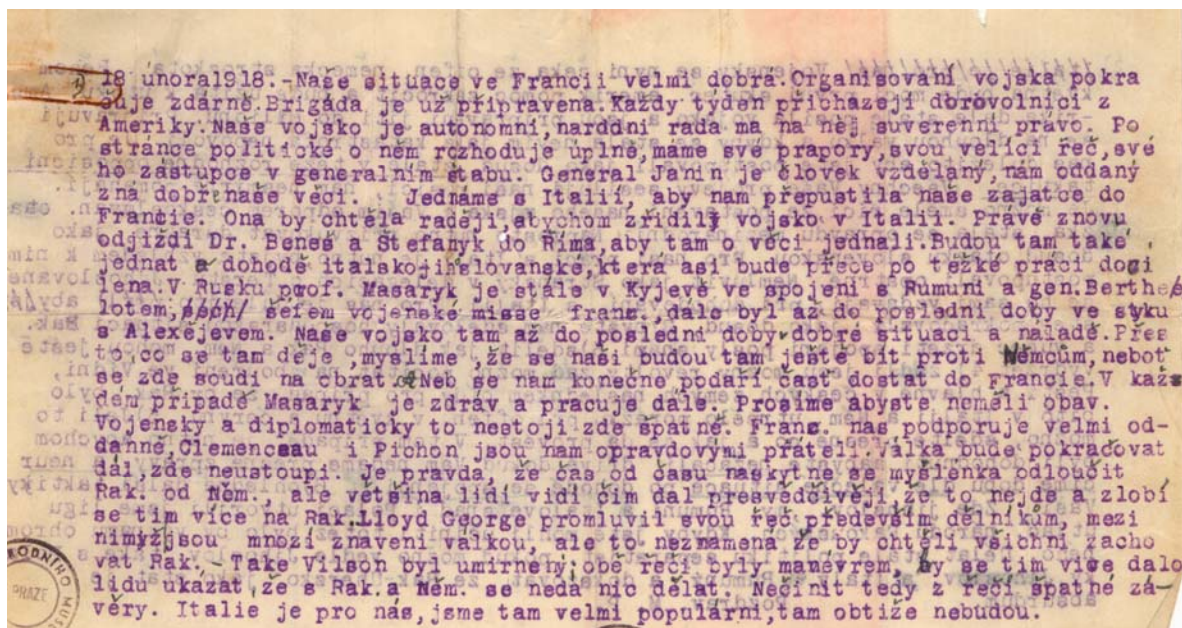
Jan František KYJOVSKÝ

Narodil se jako Jan František Kiovský (rodičům Josefovi a Marii Kiovských) v Heršpicích u Slavkova. V roce 1903 se ve Slavkově vyučil s vynikajícím prospěchem zámečníkem, jemným mechanikem. Následně ještě absolvoval průmyslovou školu pokračovací v témže městě, opět s výborným prospěchem. V letech 1904-1907 pracoval ve Vídni, kde se stal aktivním sociálním demokratem. Pak se přestěhoval do Prahy. V roce 1908 byl odveden do armády a v roce 1911 narukoval. Měl sloužit jako pěšák u 8. rakouského pěšího pluku. Službu však 1. října 1911 nenastoupil, protože byl v té době už ve Švýcarsku, kam odjel přes Francii. V květnu 1912 pak byl prohlášen za zběha. Hned na začátku 1. světové války se jako horlivý vlastenec a činovník českých spolků ve Švýcarsku přidal na stranu československého zahraničního odboje. Již 3. ledna 1915 byl jedním z delegátů sjezdu krajanských spolků ve Švýcarsku. O měsíc a půl později v časopise L'Indépendance tchèque (15. února 1915) sám referoval o vývoji v českém spolku „Svatopluk Čech“ v Curychu. Mluvil o něm jako o spolku, který se od svého založení v roce 1910 potýkal s dětskými nemocemi, ale postupně se stal „centrem české kolonie ve Švýcarsku“. Tato aktivita našla nové naplnění po začátku války, v souvislosti s přípravami vzpomínkových Husových slavností a hektickou činností členů spolků, kteří bez výjimky vystupovali proti „*zločinecké činnosti rakouské vlády, kterou po zásluze odsuzovali.*“

3. až 4. dubna 1915 vedl Kyjovský jako jeden z hlavních organizátorů ženevský kongres v cizině žijících Čechů a mluvil tam o osvobození českého národa z habsburského jařma. Svůj projev zakončil zvoláním: „*Ať žije Česká republika!*“.

Rakouská rozvědka a policie se snažily práci domácí odbojové skupiny tzv. Maffie a také s ní spolupracujících Čechů a Slováků v zahraničí narušit nebo případně mít o nich alespoň co nejlepší informace. Z dochovaných dokumentů je jasné, že prostřednictvím rakouských diplomatických zastoupení ve Švýcarsku se o to Rakousko velmi snažilo. Trnem v oku mu byl právě krajanský curyšský spolek „Svatopluk Čech“ (scházející se v hotelu Bären na Limmatquai) a jeho funkcionáři. Pod vedením lidí jako byli Lev Sychrava, Vincenc Chudoba a právě Jan Kyjovský (nejdříve byl zapisovatelem - aktuárem, později místopředsedou a nakonec předsedou spolku) se toto krajanské sdružení intenzivně pokoušelo šířit československou myšlenku mezi českými a slovenskými krajany v celém Švýcarsku a sjednocovat je v „Union des Associations tchécoslovaques“. Český spolek v Curychu vydal

„Manifeste de la Colonie tchèque en Suisse“ (což byla vlastně varianta podobného dokumentu z Paříže), a také se pokoušel rozšiřovat nálepky (viněty) francouzského původu s nápisem „Pour l'Indépendance des Pays tchèques“. Rakouským zpravodajům bylo také velmi brzy jasné, že Češi ve Švýcarsku přes tuto neutrální zemi organizují nejen předávání korespondence legionářů jejich blízkým ve vlasti, ale hlavně korespondence politické, šifrovaných a dalších vzkazů českých politických předáků v cizině a doma.

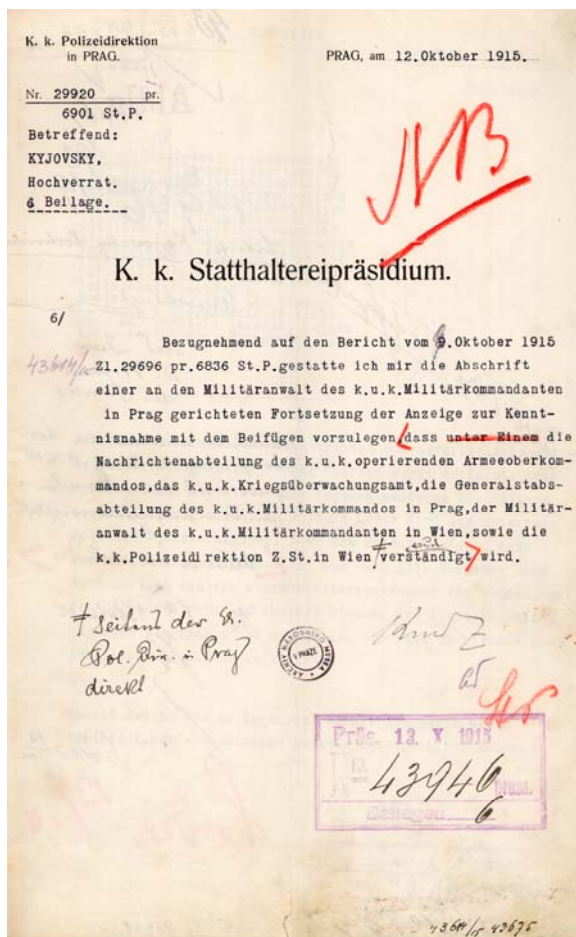

Obr. 2. Jedna z tajných zpráv zasílaných E. Benešem do Prahy prostřednictvím posů ze Švýcarska a Holandska. V Curychu měl technické zajištění ukrytí těchto zpráv na starosti především J. Kyjovský. Archiv Národního muzea v Praze.

Když na popud rakouských úřadů švýcarské spolkové nadvládnictví požádalo na konci dubna 1915 policejní ředitelství v Curychu o vyšetření těchto okolností, Švýcaři velmi rychle výsledky, domovními prohlídkami i zabavením listinného materiálu zjistili, že jsou zcela pravdivé. Vyslýchání funkcionáři spolku však jako jeden muž vyjádřili připravenost zdržet se čehokoliv, co by mohlo být vykládáno jako aktivita namířená proti švýcarským zákonům. Rozhodně popřeli, že by chtěli v Rakousku „provést násilný převrat ve prospěch slovanských národů“, bagatelizovali význam a dosah rozšiřovaného manifestu a dalších tiskovin. Celkově se curyšské policii zdáli být „velmi klidnými lidmi, jež svůj úmysl vycházející dobře se švýcarskými úřady myslí zcela vážně“. Policejní hejtman Bodmer navíc ještě dodal, že rakouský konzulát v Curychu věří, že hlavním sídlem antirakouské propagandy ve Švýcarsku je Ženeva a že curyšští klidní Češi jsou jen nastrčenými osobami majícími za cíl krýt rejdy v Ženevě. Byť tedy byly švýcarské úřady pod velkým tlakem Rakousko-Uherska, nijak zvláště aktivně se v potlačování protirakouských aktivit neprojevovaly.

Až 2. srpna 1915 se švýcarské návladnictví opět ozvalo, když pověřilo curyšskou policií, aby jmenovitě varovala všechny předáky tamních českých spolků, že jakékoliv hnutí, jehož cílem by mělo být násilné oddělení Čech od Rakouska, nemůže být švýcarskými úřady trpěno, a že všichni, kdo by napříště chtěli v něčem takovém působit, musí počítat s možností vykázaní ze Švýcarska. Policisté pak oběhávali české funkcionáře v Curychu a žádali je o podpis, že se s touto hrozbou seznámili. Potvrzení tak získali 11. srpna 1915 i od Jana Kyjovského.¹ Kyjovský samozřejmě nebyl nějakým funkcionářem krajanského kroužku scházejícím se nad pivem či při příležitosti krojovaných veselic. Naopak jako spojka mezi Francií, Švýcarskem a Rakouskem plnil důležité zpravodajské úkoly. Vzhledem k jeho technické specializaci a pozdějším dalším indiciím není možné vyloučit ani to, že se spolu s dalšími připravoval i na nějaké ozbrojené vystoupení proti Rakousku (chtěl škodit rakouským zbrojovkám a to i pumovými útoky). Kyjovský se sám netajil se svou sociálně demokratickou a sociálně anarchistickou orientací. V každém případě byl Kyjovský „nepřehlédnutelný“ a velmi aktivní český patriot oddaně a vrchovatě plnící ty nejsložitější zpravodajské a další úkoly. Prakticky ve všech pamětech členů Maffie, Tomášem G. Masarykem počínaje, je Kyjovský velmi pozitivně připomínán jako nepostradatelná osoba československého zahraničního odboje.

¹ Kyjovský v té době žil v Curychu III, Birmensdorferstrasse 260. Pracoval jako zámečnický v továrně na kartonáž Alphonse Thomy, Schönthalstrasse 21, Curych IV. Ve Švýcarsku pobýval na základě „Toleranzbewilligung“ do 1. 3. 1917 proti bankovní kauci 3000 švýcarských franků.

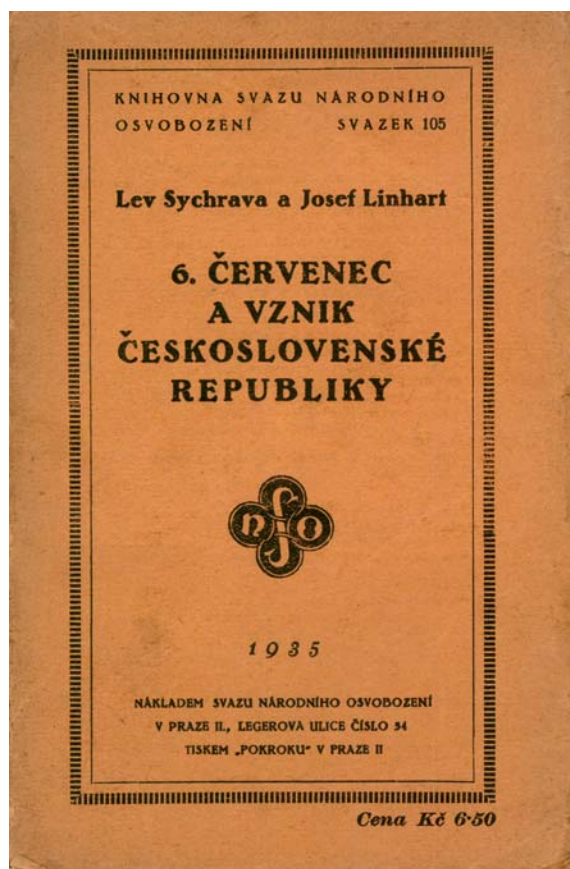

Obr. 3. Titulní strana spisu policejního ředitelství v Praze o velezrádné činnosti J. Kyjovského, Praha, 12. října 1915. Národní archiv v Praze.

Již 15. června 1915 byl oficiálně přijat do služeb Národní rady zemí československých ve Švýcarsku. Tato rada velmi úzce spolupracovala s Národní radou československou v Paříži. Rakouská vojenská rozvědka to samozřejmě brzy zaznamenala a upozornila pražské policejní ředitelství, že v Curychu žije jistý „*nebezpečný agitátor Kyjevský* //“, má čilé styky s některými pražskými politickými činiteli a především s Masarykem, který v té době rovněž pobýval ve Švýcarsku.

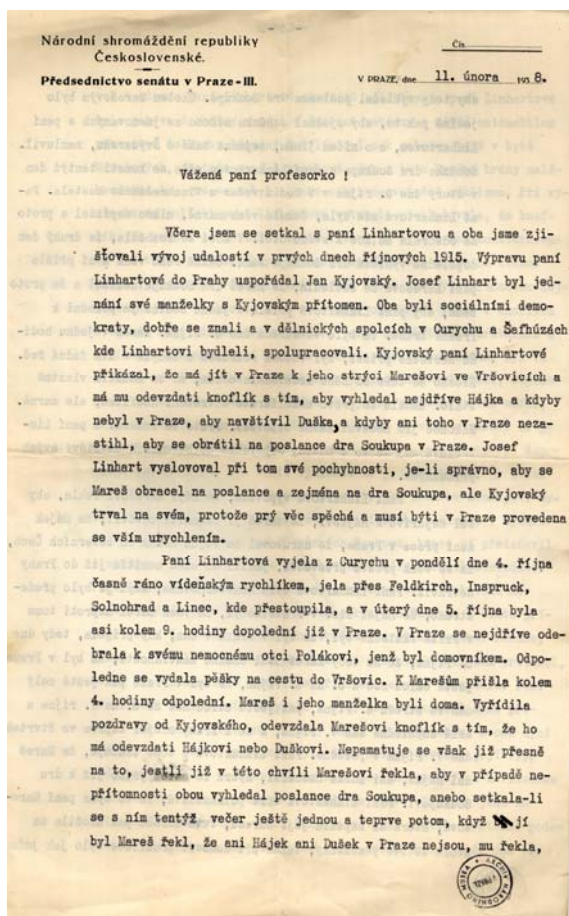
Opravdu zajímavým způsobem se Kyjovský zviditelnil v tzv. „knoflíkové aféře“, která zahýbala císařstvím na podzim roku 1915 a stala se jednou z neznámějších událostí protirakouského odboje. Kyjovský byl jedním z těch, kteří logisticky a technicky zajišťovali pašování zpráv ze Švýcarska, potažmo z Francie, do Čech. Využívali k tomu různých úkrytů, např. dvojitých stěn kufříků, zápisů inkoustem na podšívkách apod., ale velmi oblíbeným se stal systém „knoflíků“. K ukrytí zpráv se hojně využívaly látkou potažené knoflíky z dámských šatů, někdy zase zátky ve špičkách, případně na rukojetích deštníků. Ty byly

často duté a daly se do nich pohodlně ukrýt i poměrně rozsáhlé písemné zprávy. Kurýři si deštníky jednoduše vyměňovali, k tomu sloužila různá místa setkávání. Takovým místem byla i pražská redakce „Času“. Jednu z těchto kurýrek představovala i Aloisie Linhartová, manželka jednoho z krajanů v Curychu, která vícekrát cestovala mezi Švýcarskem a Prahou. Stejně jako jiní kurýři předávala během svých návštěv deštníky a další materiály, které byly určeny Benešovým a Masarykovým lidem v Čechách, ale též dalším, kteří byli ve spojení s Kyjovským. Kyjovský jakožto přesvědčený sociální demokrat chtěl do zahraniční akce co nejvíce zapojit svou stranu, která se mu zdála v tomto směru málo aktivní, ba alibistická. Kurýrní cesta Linhartové v říjnu 1915 však byla prozrazena. Stalo se to zřetěžením náhod a také kvůli nešikovnosti Kyjovského spojky v Praze, jeho příbuzného Bohumila Mareše, jenž měl být spojením mezi Linhartovou a adresáty vzkazů F. Soukupem a B. Šmeralem. B. Mareš byl požádán Linhartovou, aby odnesl do redakce Práva lidu v Hybernské ulici poslanci Soukupovi vzkaz ze Švýcarska. Když v úterý 5. října 1915 večer Mareš dorazil do redakce, nenašel Soukupa, ale pouze jeho soudruhy. Osobně mluvil se Šmeralem. Jemu i dalším přítomným sociálním demokratům se však zjev (Mareš byl přihrblé postavy) a chování zvláštního posla zdály být velice „excentrické“.

Obr. 4. Brožura prvního politického emigranta za I. světové války L. Sychravy a švýcarského krajana J. Linharta (manželka „knoflíkové“ poselkyně A. Linhartové) o památném vystoupení T.G. Masaryka ve

Švýcarsku. Na s. 84 Linhart píše: „Vyhledávání posílů a manipulaci s uschováváním zpráv do různých předmětů obstarával po celou dobu války curyšský krajan Jan Kyjovský.“

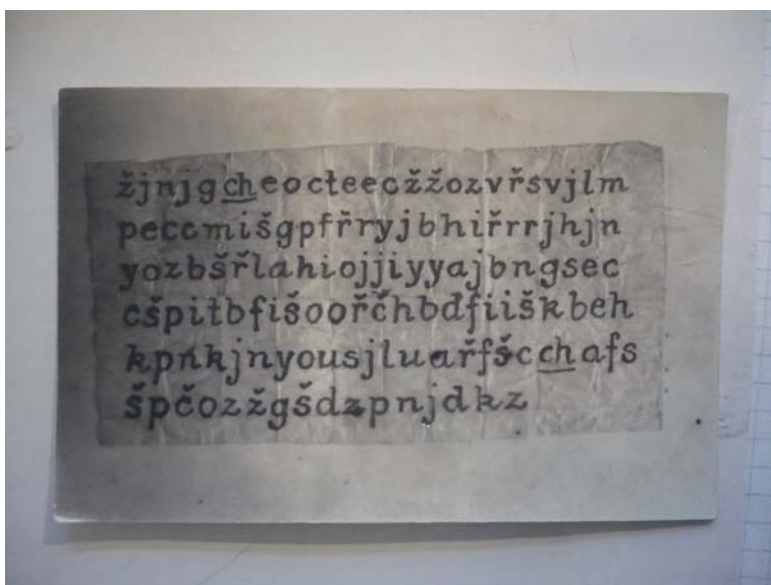

Obr. 5. Dopis V. Klofáče prof. M. Paulové, Praha, 11. února 1938, týkající se průběhu tzv. „knoflíkové aféry“. Archiv Národního muzea v Praze.

Když se nakonec druhý den Mareš setkal se Soukupem, podezření sociálních demokratů ještě vzrostlo. Soukup odmítl převzít tajemný knoflík, podívat se na vzkaz ukrytý pod jeho látkovým potahem a mluvit s Marešem o vzkazech ze Švýcarska.² Soukup i bratři Theodor a Bohumír Šmeralové považovali Mareše jednoznačně za provokatéra. Hned 8. října uveřejnilo Právo lidu samotným Soukupem formulovanou alibistickou noticku o tom, jak sociální demokracie pracuje politicky zcela otevřeně a korektně, nedělá „*nic utajeně a neudržuje vztahy s různými subverzními elementy pochybné pověsti ze zahraničí*“. Týž den nakonec sami celou záležitost oznámili policejnímu ředitelství. Dělal to zjevně v dobré víře, že jsou obětí policejní provokace. Důsledky byly ale tragické. Zatčení byli postupně nejdříve kurýři Mareš a Linhartová, následně František Soukup, redaktori Cyril Dušek, Jan Hájek i další lidé, včetně Alice Masarykové, Hany Benešové a samozřejmě také některých příbuzných Kyjovského,

² Na lístku bylo napsáno: „Protože nevíme, zda strýc přijel a vyřídil vzkaz, všechno jen ústně, pokud máte důvěru dávejte dále jen ústní a souhrnné zprávy...“.

mezi nimiž byla např. nevlastní sestra jeho manželky Marie Šejnová, která musela být po válce na následky uvěznění léčena sanatoriu. Beneš byl už za hranicemi, protože se mu ještě v červnu podařilo legálně vycestovat. Vyšetřovatelé brzy zjistili, že v organizaci kurýrů a také v knoflíkové kauze hrál klíčovou roli právě Kyjovský. Kvůli této své pozici v celé aféře a údajné ochotě dopouštět se atentátů byl pak denunciován každému okresnímu úřadu v českých zemích, každému magistrátu, všude byly poslány jeho podobenky. Kvůli svým aktivitám si vysloužil i jeden z nejdelších popisů v abecedním seznamu asi 1400 „v cizině žijících českých vlastizrádců“. Tento seznam ve spolupráci s rakouskou rozvědkou a dalšími úřady vydalo na jaře 1916 pražské policejní ředitelství a rozšířilo je na všechna patřičná místa.

Obr. 6. Zašifrovaná zpráva uložená v knoflíku, která měla identifikovat posla paní A. Linhartovou. Archiv Národního muzea v Praze.

Když se pak v létě 1916 rakousko-uherská vláda rozhodla rázně vystoupit proti „velezrádným rejdům“ Čechů v zahraničí, byl na zatykači vydaném vojenským návladním ve Vídni na prvním místě TGM a na čestném sedmém místě právě Jan Kyjovský.³

Kyjovský dále až do konce války psal nejrůznější zprávy, dopisoval do sociálně demokratického tisku, plnil různé zpravodajské úkoly a snažil se při tom starat i o svou rodinu. S Františkou Vorlovou (nar. 9. března 1892 v Praze) žil v „konkubinátu“, protože se kvůli zatykači, který byl na něj vydán, nemohl domoci potřebných dokumentů z vlasti. Se svou družkou měl dceru Jarmilu (nar. 26. července 1913). Nakonec ale i tuto záležitost nějak vyřešil, protože si v Curychu 5. června 1916 Františku Vorlovou vzal za manželku.

³ Na druhém místě byl Josef Dürich, na dalším Lev Sychrava, na čtvrtém Edvard Beneš, na dalším jeho bratr Vojtěch, na šestém pak profesor Vítězslav Štěpánek.

Na konci března 1918 se Kyjovský sice přihlásil ke službě do československých legií ve Francii, ale na přímý pokyn Beneše zůstal ve Švýcarsku, a to až do února 1919, kdy se přes Paříž a Cognac vrátil do Prahy. Mezitím se ještě zúčastnil v lednu 1919 mírové konference v Paříži, a to s dodnes nejasnými úkoly, byť jeho první československý pas deklaruje, že je „žurnalista, který cestuje jako člen mírové konference z Prahy do Paříže a zpět“. Za své válečné zásluhy získal hodnost podporučíka francouzských legií a 12. září 1919 osobně od ministra obrany Václava Klobáče hodnost „kapitána ad honorem za záslužnou činnost státně-politickou“.⁴ V této pozici odešel v září 1919 do služby na Slovensko, kde zůstal až do své demobilizace v listopadu 1921. Zde se podílel na velmi specifických zpravodajských a dalších úkolech, především při zřizování pohraniční služby vůči Maďarsku, ale také při vyjednávání se stávkujícími při vlně sociálních protestů, které se převalily Slovenskem v roce 1920. Existovaly též spekulace, že se Kyjovský jako kvalifikovaný technik možná postaral o výrobu zápalných bomb, které měly v prosinci 1919 zničit tiskárnu Hlinkovy lidové strany v Ružomberoku a tím zamezit autonomisticko-iredentistické luďácké propagandě před parlamentními volbami. Kvůli selhání jednoho z atentátníků tiskárna vydržela, ale tato aféra vzrušovala československou politickou scénu až do třicátých let, kdy se Senát kvůli ní pokoušel zřídit zvláštní vyšetřovací výbor.⁵

⁴ Za svoji odbojovou činnost obdržel v roce 1925 i „revoluční medaili“.

⁵ Přehled vojenské kariéry Jana Kyjovského: 1911 (odveden) – únor 1919 Švýcarsko (od 26. 3. 1918 statut legionáře, střelec); únor/březen 1919 Paříž – podporučík, v únoru 1919 přidělen k 24. pěš. pluku v Cognaku; březen 1919 – květen 1919 Curych; červen 1919 – září 1919 Praha – kapitán ad honorem (Klobáč); od září 1919 – Slovensko/Bratislava; 1. 11. 1921 – demobilizován jako poručík 41. pěšího pluku „Edvarda Beneše“ v Žilině. V záloze byl Kyjovský postupně povyšován až na nadporučíka a v této hodnosti byl také na konci roku 1936 převeden do trvalé zálohy.

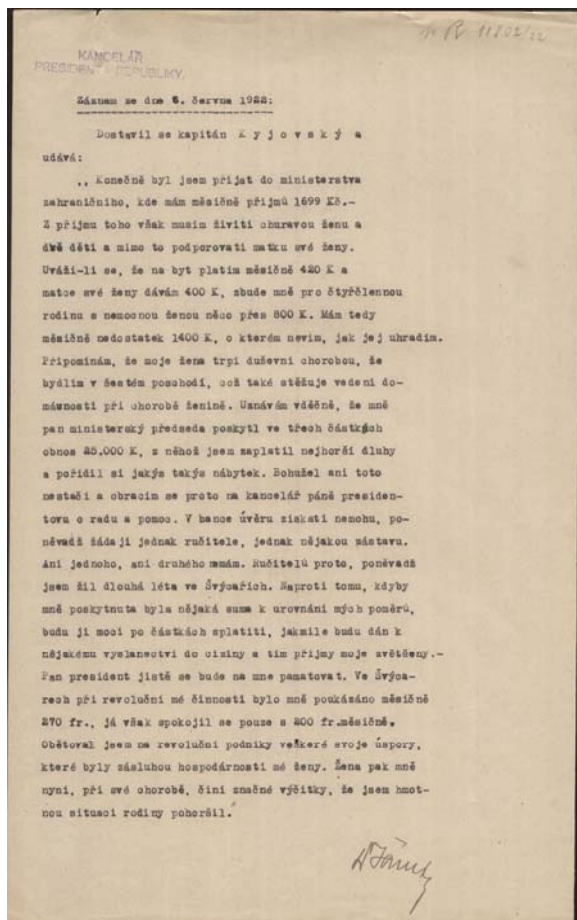

Obr. 7. Jan Kyjovský (sedící v uniformě, druhý zleva) ve společnosti svých spolupracovníků z I. světové války. Stojící vlevo je poslanec A. Kalina, v uniformě uprostřed je E.V. Voska. Archiv rodiny Henneman.

Finanční i společenské poměry Jana Kyjovského a jeho rodiny byly po celou dobu jeho odbojové činnosti velmi tíživé. Rakouskými úřady byl švýcarským orgánům označen za politicky podezřelou, nežádoucí osobu a anarchistu. Nacházel se pod policejním dohledem (spojeným s občasnými domovními prohlídkami) a neustále žil pod hrozbou vypovězení ze

Švýcarska. Nucený návrat do Rakousko-Uherska by pro něj znamenal jistý trest smrti, ke kterému byl jako válečný zběh v nepřítomnosti odsouzen v roce 1916. Tyto náročné podmínky pochopitelně nemohly nepoznamenat i jeho rodinné a partnerské poměry.

Zásadní obrat v situaci nepřineslo ani vyhlášení československé samostatnosti, kdy mohl Kyjovský oprávněně očekávat jistou formu odměny ze strany nového státu za své zásluhy z dob švýcarského exilu, protože do služeb odboje věnoval rodinné úspory. Vstoupil do služeb Ministerstva národní obrany a byl přidělen na Slovensko. Stupňující se finanční nároky jeho rozrůstající se rodiny, narození druhé dcery Věry (22. ledna 1921) a další problémy vyústily v dlouhodobou finanční, osobní i partnerskou krizi. Po návratu ze Slovenska v polovině roku 1921 se Kyjovský ze všech sil snažil najít zaměstnání na ministerstvu obrany nebo zahraničí. Byl bez peněz, s mnoha závazky a s mnoha problémy. Navíc neměl odpovídající vzdělání. Dvakrát se obrátil na prezidentskou kancelář (v září a listopadu 1921) se svým problémem. Prezident nakonec o všem promluvil s ministerským předsedou Edvardem Benešem, který byl i ministrem zahraničních věcí. V únoru 1922 Beneš přijal Kyjovského do zahraniční služby.

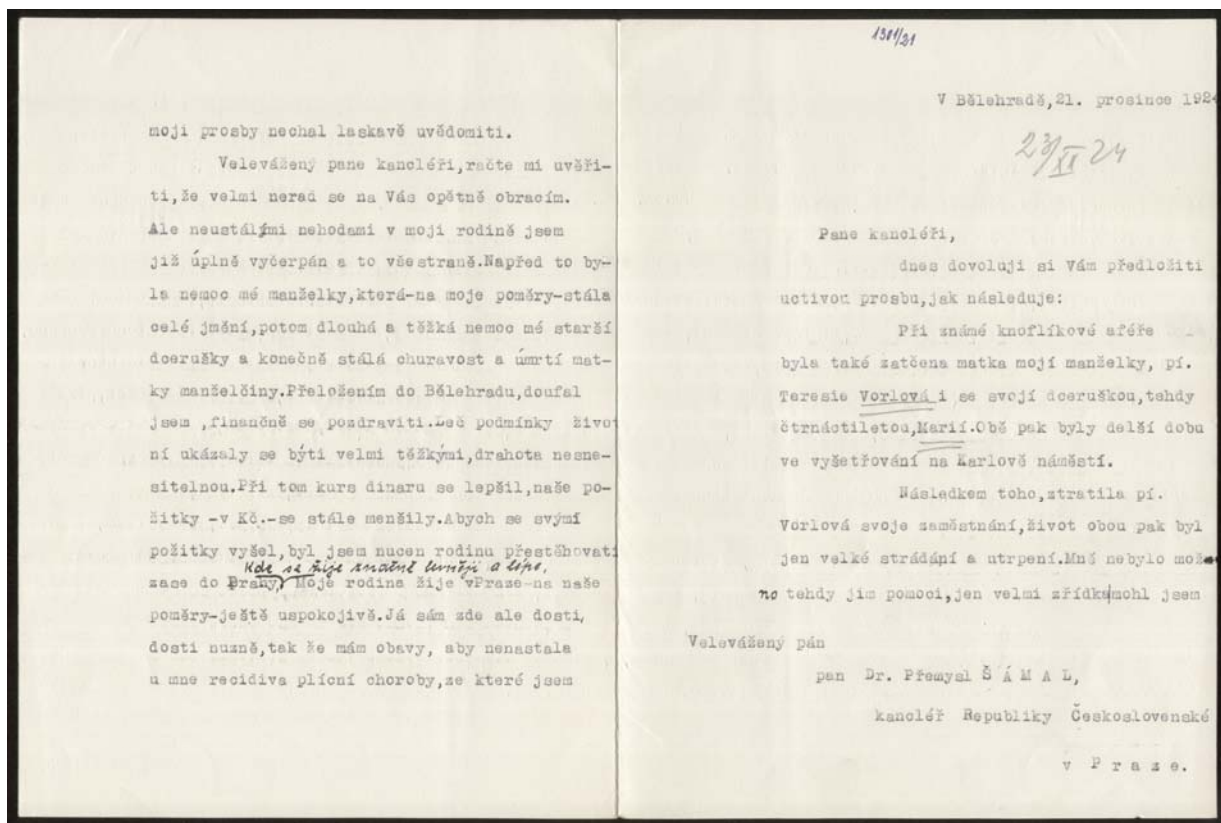

Obr. 8. Záznam o rozhovoru kancléře P. Šámala s J. Kyjovským ze 6. června 1922 ohledně jeho špatných finančních poměrů. Archiv Kanceláře prezidenta republiky.

Na krizi Kyjovského a jeho rodiny však tento vstup do služeb ministerstva nic podstatného nezměnil. V červnu 1922 musel Kyjovský dokonce požádat o finanční pomoc prezidenta republiky.⁶ Ani to, ani jeho vyslání jako kancelářského správce na Generální konzulát v Bělehradě (1923-1925) jeho problémy nevyřešilo. Vlekly manželský rozvrat vyvrcholil návratem Kyjovského rodiny do Prahy a poté již trvalým odloučením obou manželů. Jan Kyjovský byl po jisté době v důsledku depresí z konzulátu odvolán a v dubnu 1925 přeložen na vyslanectví v Sofii. V témže roce mu definitivně vstupuje do života nevlastní sestra jeho ženy Františky, Marie Šejnová (nar. 29. září 1899), s níž se mu záhy narodila dcera Miluše (4. ledna 1926).⁷

⁶ Ze záznamu rozhovoru, který s Kyjovským vedl kancléř P. Šámal 6. června 1922, vyplývá, že se Kyjovský dostal do dluhové pasti. Přes slušný příjem na MZV ČSR (1700 Kč měsíčně) nebyl sto uživit „duševně churavou“ ženu, dvě děti a ještě podporovat tchýni. Přes osobní podporu 25.000 Kč, které mu poskytl ministerský předseda Beneš, Kyjovský stále vězel v dlužích a vzhledem k tomu, že neměl žádný majetek ani ručitele, nemohl si ani půjčit od banky. Prezident Masaryk mu 10. 6. 1922 udělil jednorázovou výpomoc ve výši 5.000 Kč. Na konci roku 1924, to už byl Kyjovský v Bělehradě, se na kancelář prezidenta obrátil znovu s žádostí, aby bylo finančně pomoheno léčení jeho švagrové Marie Šejnové-Vorlové (29. 9. 1899), která v té době byla v plicním sanatoriu v Žamberku. Ministr Beneš tentokrát pomoci již nechtěl, argumentujíc tím, že Kyjovský je ve své pozici konzulárního tajemníka v Jugoslávii placen lépe než jiní úředníci (ze záznamu telefonického rozhovoru kancléře Šámala s ministrem Benešem: „... Kyjovskému dobře nerozumím. Poslal jsem ho zúmyslna do Bělehradu na místo, kde má větší příjmy. Poskytl jsem mu dokonce i příjmy větší, než ostatním úředníkům v téže hodnosti, začez se Kyjovský odměnil tím, že podal proti opatření ministerstva stížnost ke správnímu soudu. Činí na mne dojem, že je vnitřně nespokojen. Vysvětluji si to tím, že snad jeho žena, která žije v Praze, neumí hospodařit, poněvadž materiální poměry jeho, alespoň pokud se týče toho, co mu ministerstvo vyplácí, jsou dobré. Přes to nemám nic proti tomu, aby o jeho žádosti panu prezidentovi byla podána zpráva...“). TGM se však rozhodl znovu pomoci a zaplatil ze svých prostředků za 4 měsíce léčení zmíněné Marie Šejnové. Srv. Archiv Kanceláře prezidenta republiky, Kyjovský.

⁷ Bydliště a rodina: Curych, Švýcarsko – 1911 – 1919, 21. 6. 1919 – Revoluční 20a (1546/II) 17. 1. 1922 – Podskalská 35 (378/II), 10. 9. 1935 – Jiráskova 46 (762/XIX, Bubeneč), odhlášen 19. 4. 1940, dcera Jarmila odhlášena z tohoto bydliště 14. 11. 1934, pak bydlela u své matky Františky Kyjovské v Dejvicích 627 – ulice Vochořská? 22, odkud byla odhlášena 26. 6. 1935 a během války žila v Holandsku. Manželka Františka bydlela od 26. 10. 1929 až do 7. 2. 1934 v „Grande Pension“ v Bubenči č. 601, Bráfova ulice 23, z toho 5 měsíců v pobočce penzionu v Dostálově 18, Bubeneč 478. Dcera Věra Kyjovská, před válkou a za války žila v Haagu, Nicolaistraat 8, po válce se 13. září 1946 přihlásila na krátkou dobu v Břevnově čp. 582 (ulice 8. listopadu čp. 20). Manželka Františka, roz. Vorlová, 9. 3. 1892 Praha, sňatek 1916 Curych, děti: Jarmila, 26. 7. 1913. Curych; Věra, 21. 1. 1921, Bratislava. Ze svazku s družkou Marií Šejnovou se narodila dcera Miluška, 4. 1. 1926, Teplice. Údaje pocházejí z policejní evidence, srv. Národní archiv České republiky.

Obr. 9. Opětovná žádost J. Kyjovského o hmotnou výpomoc určená prezidentu republiky, Bělehrad, 21. prosince 1924. Archiv Kanceláře prezidenta republiky.

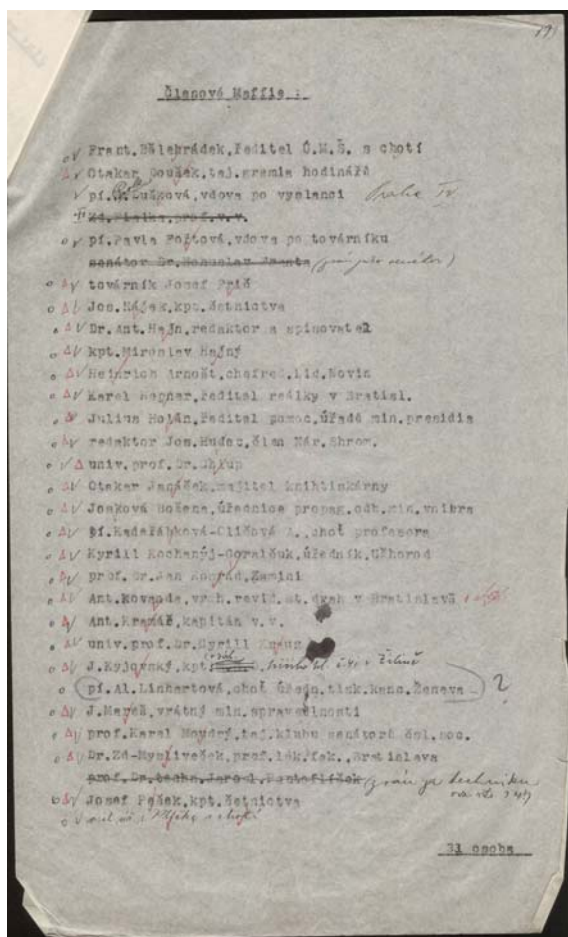
Kyjovského manželství tak definitivně zkrachovalo, i když nebylo formálně rozloučeno.

Všechny tyto problémy Kyjovského velmi tížily a byť usilovně pracoval, upadal do stále větších depresí. Rodinné, osobní i finanční útrapy ostatně doznívaly ještě v době jeho služby v Sofii a zapříčinily i jeho odvolání do ústředí k 1. červenci 1927 (vyvolané konfliktem a zadržením policí v sofijské pivnici Elite dne 11. června 1927).

Kyjovský všechny své osobní a finanční problémy překonal také díky své nezpochybnitelné pověsti aktivního odbojáře a jedné z klíčových osobností Maffie a velkorysé pomoci přátel, především senátora Františka Soukupa. Ten byl jeho osobním důvěrníkem, rádcem i právní oporou. O tom, že Kyjovského pozice byla dobrá i v době vlekoucí se osobní krize, svědčí též skutečnost, že nebyl ministrem Benešem zavržen a byl zván na nejrůznější legionářská setkání na nejvyšší úrovni, včetně několikerého pozvání od prezidenta republiky (např. k desetiletému výročí Maffie na Pražském Hradě).⁸ Kyjovský měl řadu velmi vlivných a dobrých obhájců,

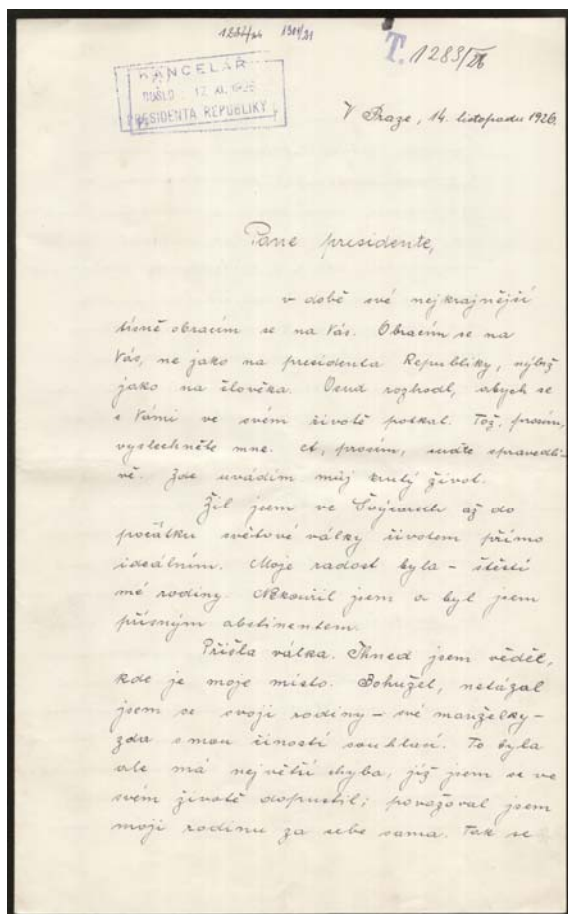
⁸ Jan Kyjovský také postupoval poměrně rychle v ministerské hierarchii, ač měl jen základní vzdělání. V letech 1922 až 1923 pracoval jako adjunkt pomocného úřadu, na vyslanectvích v Bělehradě a posléze v Sofii nejdříve jako konzulární kancelářský tajemník, poté jako konzulární kancelářský rada (toto povýšení z ledna 1925 bylo výjimkou, kterou s účinností od 28. 12. 1924 prosadil na vládě přímo ministr Beneš). Do New Yorku jel Kyjovský v červenci 1929 už jako vrchní kancelářský oficiál, pak se stal kancelářským správcem. Po okupaci byl 4. 12. 1939 propuštěn ze služeb ministerstva. Toto rozhodnutí bylo na základě dekretů prezidenta republiky

kteřími byli vedle prezidenta Masaryka a ministra Beneše vyslanec Š. Osuský, generální konzul V. Vaněk a další, kteří s ním přišli do styku během zahraniční akce a dovedli ocenit jeho kvality i přes jeho samostatný naturel. Kyjovského prudká povaha se patrně projevila i tím, že se v roce 1928 ocitl před disciplinární komisí MZV pro neposlušnost. Jeho případ však byl řešen jen ústní důtkou, „výstrahou“.

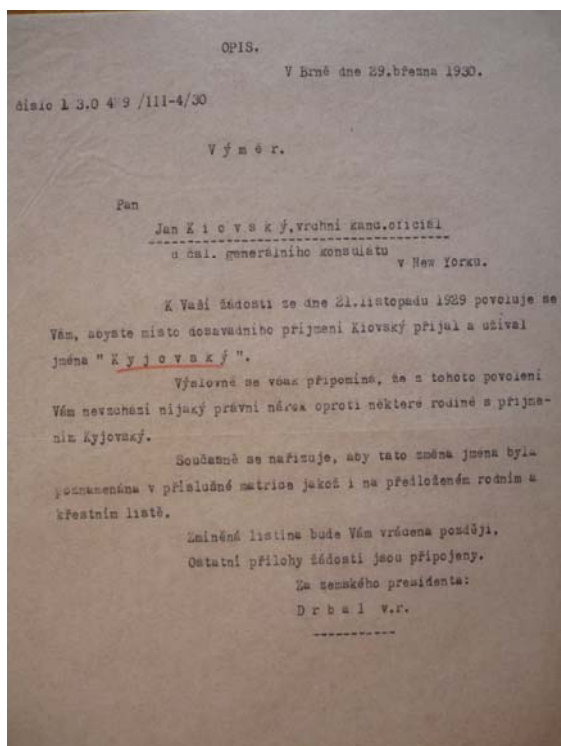
Obr. 10. Seznam členů Maffie pozvaných na čaj k prezidentovi republiky dne 26. února 1925. Kromě J. Kyjovského je zde např. hlavní aktérka „knoflíkové aféry“ Aloisie Linhartová. Archiv Kanceláře prezidenta republiky.

zrušeno a 1. 5. 1945 pokračoval v New Yorku na stejném místě v obnoveném konzulátu jako vrchní kancelářský správce. 10. 6. 1949 se stal vicekonzulem, od 1. 4. 1949 vrchním odborovým radou a od 24. 1. 1950 řádným konzulem, propuštěn byl 11. 7. 1950.

Obr. 11. Žádost J. Kyjovského o peněžní podporu adresovaná prezidentu T.G. Masarykovi, Praha, 14. listopadu 1926. Archiv Kanceláře prezidenta republiky.

Osobní i rodinné poměry Jana Kyjovského se konečně konsolidovaly po zkušební lhůtě v pražském ústředí a následném vyslání k 1. červenci 1929 na Generální konzulát ČSR v New Yorku. V roce 1930 byl sice nucen soudní cestou vyrovnat dluh curyšskému rodinnému příteli a příteli své manželky Arnoštu Joklovi (honorárnímu vicekonzulovi ČSR) ve výši bezmála 40.000 Kč a 4325 franků s příslušenstvím, pocházející ještě z doby před vstupem do služeb MZV. Podle všeho však byla i tato záležitost v krátké době likvidována. Ke dni 29. března 1930 dosáhl Jan Kyjovský rozhodnutím zemského soudu v Brně změny příjmení (z původní podoby „Kiovský“) a setrval ve službách GK New York po celá 30. léta. V roce 1935 se jeho manželka Františka i s oběma dcerami Jarmilou a Věrou odstěhovaly z Prahy do nizozemského Haagu, kde Jarmila, v roce 1939 provdaná za Jana Hennemana, pracovala jako koncipistka na československé ambasádě.

Obr. 12. Výměr brněnského zemského soudu z roku 1930 s povolením, aby J. Kyjovský mohl užívat novou podobu svého jména. Národní archiv v Praze.

Kyjovský s rodinou prožívá v New Yorku spokojená léta, která však končí v roce 1938. 11. května 1938 píše svému starému příteli, předsedovi Senátu Národního shromáždění ČSR Františku Soukupovi, obsáhlý soukromý dopis, v němž vyjadřoval své názory na řešení aktuální sudetské krize. Soukup mu odepsal až 5. ledna 1939 dlouhým dopisem plným žalu, ale též optimismu.⁹

⁹ „V Praze, 5. ledna 1938 /správně 1939, pozn. JK/ ... *Drahý příteli, prosím za prominutí, že na dopis ze dne 11. května 1938 odpovídám teprve nyní po katastrofě republiky. Dovedeš si představit, jak úžasně jsme byli všichni zapřaženi od toho května až do doby dnešní, a ovšem budeme také do budoucna. Tvůj dopis jsem předložil řadě odpovědných našich lidí a s nimi o jeho obsahu jednal. Kdybych Ti měl podati obširné informace o osudu celého národa v těchto měsících, musil bych napsati celou knihu. Prozatím Ti mohu říci jenom toto: Není pochyby, že Tvé postřehy a závěrečné úsudky v podstatě byly a jsou správné. Ty v Americe jsi pozoroval, že by bylo snad nejúčelnějším vstoupiti v přímé jednání s Berlínem a dohodnouti se s ním o dobrovolném odstupu (podrženo František Soukup, pozn. JK) celého našeho sudetoněmeckého území. Musíš si však představit, že něco takového nebylo absolutně možné a ani diskutovatelné. Každý, kdo by se byl u nás odvážil vystoupiti s podobným návrhem, ať by to byl sám president republiky nebo vláda s Národním shromážděním, či snad některá politická strana nebo i jednotlivec, byl by deklarován za největšího zrádce národa a byl by nemilosrdně přímo odstřelen. Vždyť po celých dvacet let až do poslední vteřiny před katastrofou přísahaly u nás statisíce a miliony, že nevydají ani jedině píď půdy, a byly přesvědčeny, že Francie a Anglie nebo i sovětské Rusko nás neopustí. Nebylo to tedy možné z celé historické národní a osvobozené tradice, zejména když jsme po osm století s Němci celkem v míru žili, a nebylo to možné stejně také z důvodu, že bylo vyloučeno, abychom se odvrátili od Francie a Anglie a vydali se úplně na milost a nemilost Berlína. My jsme zachovali věrnost Paříži a Londýnu do poslední chvíle, zejména když nás Daladier sakrosanktně ubezpečil, že nás Francie neopustí, a Chamberlain na nás žádal sice nejkrajnější ústupky, ale sám prohlášoval, že nám musí být zachována nedotknutelnost státních hranic a demokratická naše ústava. Když pak Chamberlain poslal k nám do Prahy svého důvěrníka Runcimana, činili jsme všechno možné, ba i nemožné, aby přání Anglie bylo vyhověno, a pracovali jsme celých 10 dní jednak sami, jednak s členy Runcimanovy mise, a zpracovali jsme „Národnostní statut“, jenž poskytoval Němcům takovou autonomii, ba svrchovanost, jaké nemá žádná menšina na světě! Ale vše to nedostačovalo. Požadavky Berlína se*

Mnichovská dohoda zničila řadu iluzí Kyjovského. Zůstal nicméně na svých starých pozicích jednoho z aktivních budovatelů československého státu a bezvýhradných nositelů jeho ideje.

Kvůli tomu se dostává i do konfliktu s dalšími zaměstnanci československého konzulátu po obsazení Československa Němci. Nikdy totiž, na rozdíl od řady ostatních, veřejně nezapochyboval o československé budoucnosti. Opovrhoval lidmi, kteří jen náznamem uvažovali o tom, že československá věc je ztracena. To velmi tvrdě ukázal v New Yorku na podzim 1938 i po okupaci Československa v březnu 1939. Na začátku dubna téhož roku dokonce napsal Benešovi obsáhlé memorandum o situaci na československém konzulátu a vůbec československých úřadech ve Spojených státech, neostýchal se jmenovat všechny ty, kteří pochybovali nebo se zachovali z jeho pohledu nečestně. Kyjovský se tak dostal do konfliktu i s vyslancem Hurbanem, který snad jen na chvíli uvažoval o nějakém jednání s Němci a předání ambasády.¹⁰ Kyjovského kariéře a pracovním podmínkám během války

stupňovaly den ode dne. Nakonec se Runciman vrátil se svými známými návrhy na rozdělení Československé republiky! Dne 21. září ve 2 hodiny v noci podala pak Francie a Anglie svými vyslanci ultimatum našemu prezidentovi a naší vládě s tím, že všechny požadavky Berlína musí být bezpodmínečně do 7. hodiny ranní přijaty, jinak že zůstaneme absolutně opuštěni a osamoceni. Zúčastnil jsem se také sám těchto jednání a dovedeš si představit všechny hrůzy těchto okamžiků, jimiž jsme procházeli. Když pak nakonec odpovědní generálové naší armády prohlásili, že by za těchto okolností bojovat nebylo možno, že by to nebyla válka, nýbrž masakr, vyvraždění poloviny celého národa a zničení celého našeho státu, nebylo vyhnutí a pro záchranu národa musilo být ultimatu Paříže a Londýna vyhověno. Pak došlo k Mnichovu a Godesbergu, Francie a Anglie nás poté úplně opustily, neúčastnily se již více žádných prací, ani v berlínské delimitační komisi, a nakonec bylo také o osudu Slovenska a Podkarpatské Rusi rozhodnuto arbitráží Berlína a Říma. Vše to bylo přímo osudovým zemětřesením, proti němuž nebylo ani u nás ani nikde jinde na světě žádné pomoci. Byla to kapitulace celé světové demokracie před strašnou vojenskou mašinou Třetí říše.

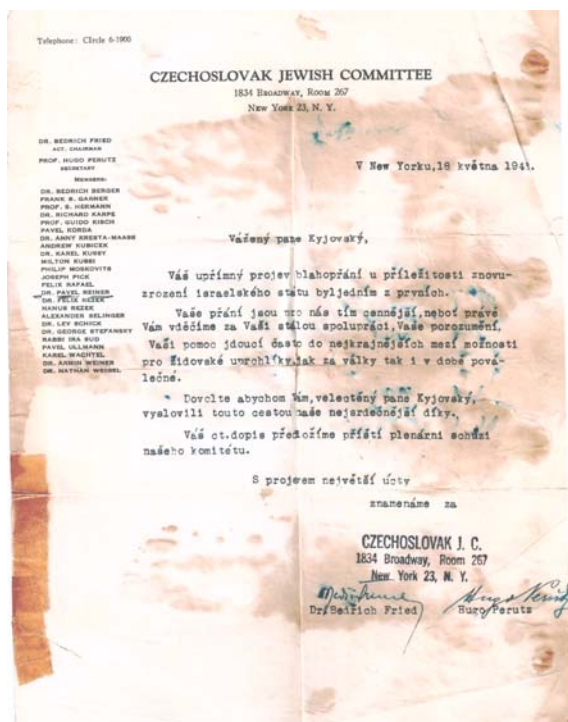
Včera byla schůze Národní rady, na níž nám bylo naším důvěrníkem referováno o tom, co prohlásil nynější významný francouzský ministr, jehož jména mi nelze uvádět, že totiž bezprostředně před katastrofou německý „Vůdce“ prohlásil, že svými leteckými útoky, m.j. i strašné bombardovací stroje, jimiž se urazí 600 kilometrů za hodinu, což nemá dnes příkladu na celém světě, by všechna města, nádraží a továrny, i celou republiku zničil v 48 hodinách ! Nemusím Ti říkat, jaké hrůzy jsme tu všichni prožili a stále prožíváme, zejména také nyní, když fašistické metody snaží se nyní brutálně pronikati také celým naším životem a státem.

Myslím, že těchto několik slov, které Ti zde píši, Ti aspoň zčásti umožní pochopení té naší strašné situace zeměpisné, jež nám byla osudem dána přímo v těle osmdesátimilionového nejvýbornějšího národa světa. Máš pravdu v tom, že Berlínu nešlo o žádnou ochranu menšin a soukmenovců, nýbrž o celou naši republiku, z níž si nyní buduje své nástupní stanice proti Polsku, Rumunsku, na Černé moře, na Ukrajinu a Kavkaz, na celý Balkán a do celé Asie. To, co bylo s námi, byl jenom počátek. My v Československu jsme však přesvědčeni, že nepadneme a nebudeme zničeni, že si své nové posice ve světě zase založíme a upevníme, že všech věcí není přece ještě dávno konec, a že znovu zase tak či onak se proboujeme a znovu zvítězíme, tak jak to sám píšeš v závěru svého listu.

Posílám, drahý Jeničku, všechny srdečné pozdravy Tobě i všem Tvým drahým doma, a bude-li mi osudem dopřáno, a Ty ještě letos zůstaneš v Americe, těším se na upřímné kamarádské setkání s Tebou. Bud' hodně zdrav! Tvůj Dr. Soukup.“ Archiv rodiny Henneman.

¹⁰ Podle důvěrné zprávy pro ministra Clementise z roku 1948 od neznámého, ale s poměry na československých úřadech v USA dobře seznámeného pisatele se měl Kyjovský o Hurbanovi a o jeho snaze vyhodit ho ze zahraniční služby v roce 1939 veřejně vyjádřit: „*Ať se mne ten zbabělec opováží vyhodit a já mu dám tady na konzulátě pár facek, až upadne na zem*“. Mohlo jít samozřejmě o pokus i tímto způsobem diskreditovat vyslance Hurbana, ale znájmě povahu a styl Kyjovského není možné vyloučit, že se tento takovým způsobem mohl skutečně zachovat. Archiv bezpečnostních složek, Kyjovský.

tato skutečnost samozřejmě nepomohla. Jak ale bylo jeho zvykem, tento workholik se neohlížel na potíže, osobní a pracovní problémy a dělal svou práci jak nejlépe a nejvíce uměl. Kyjovský zůstal pracovat na generálním konzulátu, kde ze své pozice velmi obětavě pomáhal uprchlíkům z Československa, za což se mu později dostalo velkého uznání, především ze strany židovských sdružení.¹¹ V říjnu 1946 se uvažovalo o penzionování Kyjovského, který dosáhl věku 60 let. Po zamítavém stanovisku generálního konzula Hudce však bylo od zahájení procedury penzionování upuštěno.

Obr. 13. Poděkování newyorské organizace Czechoslovak Jewish Committee Janu Kyjovskému za pomoc uprchlíkům, New York, 18. května 1948. Archiv rodiny Henneman.

Komunistický převrat v únoru 1948 se velmi rychle začal projevovat i v československé zahraniční službě. Byli vyměňováni nepohodlní lidé, dávána přednost těm, kteří se rychle zorientovali a začali být konformní s režimem. Postiženy byly samozřejmě i mise ve Spojených státech. Kyjovský se sice od roku 1929 z kancelářského aktuára (účetního) vypracoval až do pozice vrchního kancelářského správce a jistého experta na určité typy právní pomoci, ale cítil, že by jeho obětavá dlouholetá práce měla být oceněna povýšením do konceptní, tedy již čistě diplomatické služby. Tomu ovšem neodpovídalo jeho vzdělání (které

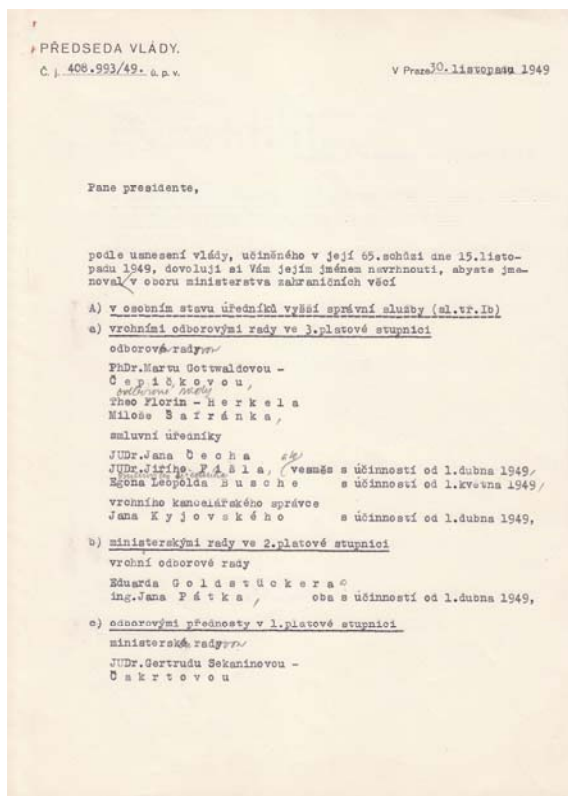
¹¹ Czechoslovak Jewish Committee v New Yorku takto děkovalo Kyjovskému 18. května 1948: „Vážený pane Kyjovský! Váš upřímný projev blahopřání u příležitosti znovuzrození izraelského státu byl jedním z prvních. Vaše přání jsou pro nás tím cennější, neboť právě Vám vděčíme za Vaši stálou spolupráci, Vaše porozumění, Vaši pomoc jdoucí často do nejkrajnějších mezí možnosti pro židovské uprchlíky jak za války tak i v době poválečné...“. Archiv rodiny Henneman.

mohlo být prominuto) a hlavně jeho zásadové postoje. Komunisty velmi rychle znormalizované ministerstvo mu sice nemohlo nepřiznat objektivní zásluhy z minulosti, ani jeho „levicovost“, ale jednoduše si ho dosadilo mezi „pravicové“ sociální demokraty a jako takovému mu nedalo žádnou šanci. Na Kyjovského pokusy dosáhnout povýšení proto nereagovalo nebo reagovalo velmi odmítavě, opírajíc se o skutečnost, že vzhledem ke svému vzdělání dosáhl Kyjovský ve své 4. služební kategorii nejvyššího dosažitelného stupně. V důvěrných zprávách o Kyjovském mu pak vůbec nedávalo žádnou šanci do budoucnosti. A to i navzdory skutečnosti, že měl Kyjovský dokonce uvažovat o vstupu do KSČ a že byl dlouhodobě považován za objektivně nejlepšího a nejpracovitějšího pracovníka generálního konzulátu v New Yorku.¹² Přes tento odpor byl nakonec Kyjovský v prosinci 1949 jmenován s účinností od 1. dubna t. r. odborovým radou ve 3. platové stupnici. Tuto pozitivní, ale pozdní změnu prosadil Franz Carl Weisskopf, německožidovský spisovatel z Prahy a rada na československém velvyslanectví ve Washingtonu.¹³

V listopadu 1949 byl Kyjovský jmenován prozatímním generálním konzulem v New Yorku, a to do doby jmenování nového definitivního konzula. V této pozici ještě stačil v květnu 1950 uspořádat recepci na oslavu 5. výročí osvobození Československa.

¹² „...shrnuje shora uvedené referent při krajně spravedlivém a objektivním posouzení Kyjovského kvalifikace a činnosti nemůže doporučit Kyjovského žádost (o povýšení – pozn. J.K.) k příznivému vyřízení. Bylo by pro něho uděláno dosti, kdyby byl ponechán ještě nějaký čas ve službě, protože mu do plné pense chybí 2 roky a je člověkem nemajetným, který žíví 2 rodiny. Se svou ženou se rozešel a žije pohromadě s její sestrou, s níž má rovněž rodinu. V závěru lze říci, že ani Kyjovský sám nemůže pociťovat jako osobní křivdu, že ministerstvo dnes jeho žádosti o převedení do konceptu nevyhovělo, poněvadž případné výtky za nedostatečné ocenění jeho činnosti v odboji by musel adresovat těm, jimž věrně politicky sloužil a kteří na něj zapomněli. Našemu lidově demokratickému režimu bude Kyjovský sloužit z existenčních důvodů sloužit jen tak dlouho, dokud ho ministerstvo ponechá v USA. Při případném odvolání, se do Československa rozhodně nevrátí a naopak je veliká pravděpodobnost, že bude spíše spolupracovat se svým politickým přítelem Frantou Němcem, do jehož pravicové skupiny jako starý sociální demokrat náležel. Je velmi pravděpodobno, že je s ním – zrovna tak jako s Martínkem – v tichém spojení již dnes...“. Z výše uvedené zprávy pro ministra Širokého, sub 6.

¹³ Shodou okolností bylo Kyjovského povýšení schváleno vládou v „balíku“ s povýšeními dalších jinak zajímavých osob – s Martou Gottwaldovou-Čepičkovou, Eduardem Goldstückerem, Arturem Londonem, Franzem Weisskopfem, Gertrudou Sekaninovou-Čakrtovou a dalších. Srv. Archiv Kanceláře prezidenta republiky – Kyjovský.

Obr. 14. Návrh předsedy vlády na jmenování J. Kyjovského vrchním kancelářským správcem, Praha, 30. listopadu 1949. Archiv Kanceláře prezidenta republiky.

Jak bylo jeho celoživotním zvykem, chtěl řešit hromadící se problémy na generálním konzulátu a své vlastní čelem a přímo. A těch problémů nebylo málo. Kyjovský byl od ledna 1950 jediným nekomunistou na zastupitelském úřadě a dostával se do stále větší izolace, obklopen lidmi bez znalostí, empatie, ale s tou správnou stranickou knížkou. Tzv. kulturní komise v New Yorku (kryjící se vlastně se stranickou organizací úřadu) např. rozhodla, že za správný chod generálního konzulátu, resp. za včasné vyřizování jeho agendy bude odpovědný vicekonzul Rybář, „ovšem za součinnosti přednosta úřadu Kyjovského, jenž nemá k samostatnému vedení úřadu potřebnou legitimaci strany“. Kyjovského podání do pražského ústředí byla ignorována, k tomu měl pocit, že jeho soukromá korespondence je kontrolována. Navíc právě na jaře 1950 vyvrcholila jedna z dalších přestřelek mezi diplomacii USA a sovětského satelitu Československa. Američané v reakci na československý požadavek snížit výrazným způsobem počet diplomatů v Praze a Bratislavě požádali 27. května 1950 o uzavření československého generálního konzulátu v New Yorku, a to během 14 dnů. Kyjovský, který ve svých podáních do Prahy otevřeně kritizoval, jakým způsobem jsou obsazována místa v této diplomatické misi, se chystá jet do Prahy, protože 23. května 1950 je oficiálně odvolán ministrem Viliamem Širokým a tuto skutečnost mu sděluje kolega Nosek o den později. Oficiální výnos o odvolání k 1. červnu 1950 mu přišel z Prahy 29. května, 2 dny

po uzavření konzulátu. Dokonce si již pro sebe a svou rodinu rezervoval palubní lístky na polský parník *Bátory*, s nímž měl 13. června odplout do Gdynie. 30. května 1950 však dostal od dcery Jarmily, provdané Hennemanové, žijící v nizozemském Haagu, velmi vážné varování. Zapřísahala ho, aby do Prahy nejezdil, protože se na základě vlastních zkušeností (ani ona, ani její matka a sestra nedostaly povolení jet do Prahy) bojí, že by mohl být v Československu zatčen.¹⁴ Všechny zbývající dny před ukončením své mise v USA věnoval Kyjovský usilovné práci na zlikvidování nedodělků v souvislosti s uzavřením newyorského a chicagského konzulátu. V neděli 11. června mu soudruh Nosek předal minimální cestovní zálohu na putování pro něj a celou rodinu do Prahy a označil mu, že bude pod dohledem dalších vracejících se pracovníků. Kyjovský pracoval do pondělí 12. června do rána ve svém bytě a pak ještě celý den na konzulátu, aby mohl odpoledne podepsat čistopisy různých vyřízení. V úterý 13. června ráno oznámil telefonem na konzulát, že svůj odjezd odkládá. Poté, jen 3 hodiny před odplutím parníku, zrušil Kyjovský svou rezervaci a přestal odpovídat na výzvy z konzulátu. 19. června 1950 pak v obsáhlém dopise vysvětlil, které důvody ho vedly k tomu, aby se již do Československa nevrátil, a zároveň požádal amerického ministra zahraničních věcí Achesona o udělení asyly. Některé pasáže z Kyjovského dopisu do pražského ústředí k nám promlouvají velkou, stále aktuální silou.¹⁵

¹⁴ „V Haagu, 30. května 1950 Prosím Tebe nejezdí do ČSR. Ty si vůbec nedoveš představit, co tam je. Amerika je moc daleko. Ještě tě tam zavřou a my Tě už nikdy neuvídíme. Já visum nedostanu, maminka a Věra se vrátit do ČSR nesmí. Ty budeš omezen na svobodě, nikam nebudeš moc jet a pak Tě už nikdy neuvídí ani Miluška a teta. Snad Miluška vydělá tolik, abys i ty mohl být v Americe živ. Já se pak postarám o maminku. Budeme muset všichni utáhnout pásek, ale to je stokrát lepší jak žít v dnešním Československu. Jsem hrozně rozrušená tvým dopisem a zapřísahám Tě nejezdí do ČSR. Ale vím, máš tvrdou moravskou palici a co si umíš se musí stát. Kvůli té penzi přeci nepojeď pryč. Jakmile tam jednou budeš, zapadnou za tebou dveře jako víko od rakve a už nikdy nebude naděje na shledání. Věra pracuje opět 3 neděle v mír(ovém) paláci. Nevím, jak už bych ti měla napsat, abys nejezdil. Nechápu, že teta a Miluška Tě pustí. Přece je tam nemůžeš nechat samotny. Doufám, že uposlechněš. Mnoho srdečných pozdravů a pac a pusú nešťastná Jarmila.“ Archiv rodiny Henneman.

¹⁵ „19. června 1950, New York, Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky. Od svého mládí byl jsem zvyklý rozhodovat samostatně. Tak samostatným jsem byl jako zaměstnanec v různých továrnách, a tuto samostatnost jsem si zachoval i ve státní službě, do které jsem vstoupil právě před 35 roky, 15. června 1915. Direktivou při mém rozhodování byl vždy jen prospěch státu, nic jiného. Nebál jsem se nikdy zodpovědnosti, protože jsem vždy, všude a všem říkal, že kdybychom se na vše měli dotazovati ministerstva /minim různá opatření administrativního rázu/, které přirozeně nemůže znáti tak zevrubně místní poměry, jako je znají anebo by aspoň znáti měli sem přidělení úředníci, nebylo by zapotřebí tak drazé placených sil v cizině... Jest pravda, že nikdo není neomylný, ale když se někdo zmýlí, nese i zodpovědnost. Jen ten úředník se nikdy nezmylí, který samostatně nic neudělá ze strachu, aby to nepokazil, anebo ten, který vůbec nic nedělá...“ „... Nikdy jsem nemyslel, že takto skončím já, který od svého mládí jsem bojoval za právo pracujícího člověka na lidsky slušný život, já, který jsem prožil tu bídu proletáře a na vlastním těle zkusil to požehnání kapitalismu v jeho nejhorší podobě jak se jeví před padesáti let, já, který jsem tu bídu chudobného člověka po celý život viděl, spolucítil a snažil se mu pomoci i když jsem sám tím škodu trpěl a se mnou i moje rodina... takoví bezcitní Noskové, Glozaři, Rybáři a Šroňkové a jak se ti všichni ostatní muži s legitimací zde jmenují, mne mají na svědomí. Poznal jsem, že nemám co k pohledávání mezi nimi..... doma, kdybych se náhodou dostal do rukou takovým Glozarům a Rybářům, musel bych mlčet. Co jsem měl doma k očekávání po takových zkušenostech zde? ... Já jsem zdráv a schopen práce. Doufám, že ještě něco pořádného udělám, než zemru. Doma bych příležitost neměl. Byl jsem již dvakrát ve svém životě občanem bez vlasti, budu-li potřetí, nebude to nic nového u mne. Děkuji všem kolegům

K 15. 6. 1950 byl ze služeb MZV v 64 letech propuštěn, bez poděkování, bez penze. Kyjovský se tak přiřadil k řadě československých diplomatů, kteří zůstali ve Spojených státech. Kyjovský dostal azyl velmi rychle, již 12. 7. 1950, a to spolu s Vladimírem Houdkem, bývalým zástupcem ČSR u Spojených národů.

Až do své smrti 3. října 1963 žil Kyjovský se svou rodinou v Bronxu, 2779 Briggs Avenue, blízko newyorské botanické zahrady. Živil se jako pojišťovací agent, později pracoval jako soustružník a měl firmu na strojírenské náradí. Do penze odešel až v 74 letech. Jeho úmrtí zaregistrovaly i New York Times. Jeho pozůstalí zařídili, že ostatky byly převezeny do rodných Heršpic, kde odpočívá vedle své manželky Františky a dcery Věry. V krajanských „Amerických listech“ z New Yorku Kyjovského smrt komentoval 11. října 1963 Karel Velehrach obširným článkem s titulem „Zemřel dobrý a poctivý člověk“.

Obr. 15. Jan Kyjovský s manželkou Františkou a dcerou Jarmilou, s.d. Archiv rodiny Henneman.

© Jiří Kuděla, 2012

v zahraničním ministerstvu, kteří mi svého času tak přátelsky pomohli. Nezapomenu toho nikdy. Jan Kyjovský.“
Archiv rodiny Henneman.

Pozn.: Za vynikající pomoc při shromažďování materiálů k osudům Jana Kyjovského děkujeme jeho potomkům - Jarmile ten Berge – Hennemanové a J. E. panu Janu Hennemanovi, velvyslanci Nizozemského království v ČR, dále panu Štěpánu Gilarovi z Archivu MZV ČR, archivářům Národního archivu, Archivu Národního muzea, Archivu hl. města Prahy, Archivu Kanceláře prezidenta republiky, Vojenského historického archivu a Archivu bezpečnostních složek ÚSTR. Za poskytnutí materiálů děkujeme též Archivu Kantonu Curych.

Kromě materiálů ze soukromé sbírky J.E. Jana Hennemana byla ve studii použita obrazová dokumentace z následujících archivů a fondů:

- Národní archiv Praha, fond Policejní ředitelství Praha;*
- Archiv Národního muzea v Praze, fond Maffie;*
- Archiv kanceláře prezidenta republiky, fond P. Šámal.*